

УДК 316.334:373.66

О.М. БЕГАЛЬ (ст. лаборант кафедри філософії гуманітарних наук)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ
E-mail: kua07@ukr.net

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті здійснено огляд основних методологічних підходів до розуміння сутності соціальної роботи як суспільного феномену та діяльності. Стаття присвячена аналізу основних методологічних підходів до розуміння сутності соціальної роботи як суспільного феномену та діяльності. Актуальність заявленої теми обумовлюється тим, що на сьогодні у вітчизняному та зарубіжному суспільствознавстві накопичено багатий теоретичний та практичний досвід стосовно сутності, значення і ролі соціальної роботи. Однак, ці наукові напрацювання постають переважно як широке поле різноманітних позицій і підходів, в які привносить корективи складний і суперечливий процес глобалізаційних трансформацій сучасної цивілізації.

Ключові слова: соціальна робота, суспільство, діяльність, соціальна допомога, феномен.

Вступ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного буття сучасного українського соціуму спричинили суттєві зміни соціальної політики держави. В нових соціально-економічних умовах об'єктивно виникає необхідність переходу від державно-адміністративної до професійної соціальної роботи. По суті соціальна робота зводиться до соціальної допомоги і захисту громадян. В умовах прискореного соціокультурного розвитку сучасного суспільства зростає рівень психологічної й організаційної беспорядності людей, які звикли до стандартних способів діяльності. Для більшості таких людей характерний конфлікт між новими соціальними умовами життя і традиційними уявленнями, що супроводжується стресами, неврозами, відчуттям беспорядності й неможливості самостійного вирішення життєвих проблем. Тому вектор соціальної роботи упевнено зміщується від простої матеріальної й правової допомоги і захисту до психологічної підготовки (сприяння засвоєнню нових моральних цінностей і норм, життєвих смислів і духовно-моральних орієнтацій тощо).

Вагомий внесок у розробку теорії соціальної роботи внесли як західні зарубіжні вчені (Г. Бернер, Ж. Піаже, Ш. Рамон, Б. Скіннер, К. Уеллс, Л. Юнссон та ін.), так і російські й вітчизняні дослідники (В. Андрущенко, В. Бех, І. Бех, В. Бочарова, Л. Гусякова, М. Євтух, В. Киричук, М. Лукашевич, П. Павленок, М. Фірсов та ін.). Потрібно зазначити, що дослідження українських вчених спрямовані на онтологічні, функціональні й організаційні проблеми соціальної роботи.

Однак, накопичений сучасною вітчизняною і світовою науковою думкою матеріал з даної проблематики свідчить як про багатоманітність

досліджень, так і про деяку їх односторонність, оскільки вони не спрямовані на системний аналіз соціальної роботи як соціокультурного феномену в контексті сучасних умов суспільного життя. Дане завдання, на нашу думку, можна вирішити за допомогою соціально-філософського аналізу соціальної роботи через огляд теоретичних й методологічних основ її дослідження в контексті сучасних тенденцій соціокультурного розвитку.

Соціальна робота має глибокі історичні корені. Суттєві спроби вирішення проблеми соціальної, майнової нерівності у світі зустрічаються з XIV ст., коли в умовах поступового становлення капіталізму, виникають такі соціальні проблеми як: зубожіння, жебрацтво, експлуатація дитячої праці тощо. Таким чином, слід відмітити, що заснована на загальнолюдських цінностях милосердя і благодійності, соціальна робота пройшла довгий історичний шлях свого розвитку і поступово із стихійно складеного соціального інституту стала набувати рис державного інституту. У зв'язку з цим, виникли відмінності, а потім і протиріччя між традиційним розумінням допомоги – в дусі милосердя і благодійності, моралі і духовності – і соціальною допомогою, наданою державою тобто власне соціальною роботою. Поступово соціальна робота стала набувати рис професії з притаманними їй якостями: діяльними, соціальними, моральними і духовними нормативами.

Як практична професійна діяльність у суспільстві соціальна робота утвердилась наприкінці XIX століття в країнах Західної Європи. Перші ідеї соціальної роботи стали виразом визнання права кожної людини на певний мінімум гідного існування й перетворення держави на гаранта реалізації цього права. Для втілення цієї ідеї в життя, крім відповідних законів і матеріальних ресурсів, необхідна спеціальна система індивідуальної допомоги людям. Цю функцію бере на себе соціальна робота.

Що стосується терміну «соціальна робота», то в науковій літературі існує думка, що вперше він виникає на початку XX ст в США як «social work». У радянській науковій теорії і практиці він широко вживається лише з 80-90х рр. минулого століття. У цьому словосполученні базовим словом є «робота», оскільки вказує на організовану соціальну діяльність суб'єкта, а слово «соціальна» - вказує на роботу, що здійснюється з врахуванням соціальних чинників, які суттєво впливають на соціалізацію і ресоціалізацію людей.

У той же час, на думку деяких учених, подібна дефініція, з точки зору лінгвістики, є недостатньо коректною і дає основи розглядати соціальну роботу лише як суцільно практичну діяльність. Так, російський вчений В. Нікітін, аналізуючи поняття «Соціальна робота», відзначає, що воно ідентифікує багатогранний процес міжособистої взаємодії і традиція його трактування в науці не відповідає ні її лінгвістичному, ні тим більше її складному соціально-гуманитарному змісту. Аналіз наукової літератури показує, що відповідна традиція наукового осмислення соціальної роботи складалася у міру вивчення її ролі в суспільстві та визначення сенсу таких явищ, як благодійність, психологічна, соціальна та інші види допомоги

нужденним.

У той же час слід зазначити, що не дивлячись на досить тривалу практику активного використання поняття «соціальна робота» її складний і багатогранний характер, динамічність соціальної діяльності заважають науковцям прийти до єдиної думки у трактуванні сутності даного явища.

Розглянемо найбільш поширені підходи до визначення соціальної роботи. Спочатку доречно згадати деяких зарубіжних дослідників цього явища. Так, в середині 70-х рр. ХХ ст. у Швеції соціальну роботу розглядали як єдність структурної і психосоціальної діяльності, в якій громадська організація і вдосконалення форм спілкування визнаються однаково важливими для забезпечення вирішення життєвих проблем індивіда. У той же час Г. Бернер і Л. Юнсон відзначають, що таке розуміння соціальної роботи не є досить чітким і часто під нею вбачають лише підхід до організації психосоціальної роботи. Вони розглядають соціальну роботу як одну з форм діяльності, направлену на досягнення індивідуальних або суспільних змін [1; с. 40].

Слід зазначити, що в даний час у світовій практиці поширеним є розуміння соціальної роботи як однієї з форм діяльності, направленої на досягнення соціальних змін. Цікавим є в цьому відношенні формулювання соціальної роботи, запропоноване Міжнародною федерацією соціальних працівників (International Federation of Social Workers, IFSW): Соціальна робота - це вид професійної діяльності, мета якої полягає в проведенні соціальних перетворень в суспільстві в цілому і в його окремих сферах зокрема. Згідно цієї концепції, соціальна робота організовується у співвідношенні з гуманітарними, релігійними і демократичними ідеалами й філософськими теоріями та являє собою універсальну можливість задоволення людських потреб, що виникають в результаті соціальної взаємодії особи і суспільства. Тому більшість зарубіжних учених вбачають головне призначення соціальної роботи в наданні соціальної допомоги людям.

Так, англійські учені розуміють соціальну роботу як організацію особистої служби допомоги людям, а американські учені дають їй наступне визначення: «Соціальна робота - це професія працівників, що займаються стосунками між людьми і їх оточенням, котрі впливають на здатність людей виконувати життєві функції, реалізовувати прагнення і цінності, знімати дискомфорт і стреси» [2; с. 5]. Аналогічне розуміння ролі соціальної роботи в суспільстві спостерігається у формулюванні, запропонованому Національною асоціацією соціальних працівників США: «Соціальна робота - це професійна діяльність, направлена на надання допомоги індивідам, групам або співтовариствам в поліпшенні або відновленні їх здібності до функціонування в суспільстві і на створення соціальних умов, що сприяють цій меті» [3; с. 108-109].

У західних джерелах при визначенні соціальної роботи дуже часто прослідковується її прямий зв'язок з формально організованими і підтримуваними суспільством інститутами, агентствами і програмами,

Сутність соціальної роботи: теоретико-методологічні принципи дослідження

направленими на надання соціальної підтримки сім'ї й особі. Так, в Німеччині до розгляду соціальної роботи підходять в широкому і вузькому сенсі. У першому випадку розуміється діяльність організацій і установ в соціальній сфері. У другому - мається на увазі спеціально організована соціальна міжособистісна допомога, в процесі якої враховуються індивідуально-психологічні особливості людей, а також їх прояви і вплив у соціальному житті суспільства. Австрійська академія соціальної роботи дає трактування соціальної роботи в широкому сенсі. Наголошується, що в суспільстві, де є потреби і конфлікти, соціальні проблеми обумовлюються як індивідуальними, так і суспільними причинами. Тому суспільство зобов'язане надати відповідну допомогу, однією із специфічних форм якої є соціальна робота.

Російські вчені, також робили спроби визначити зміст поняття та сутність соціальної роботи як соціокультурного явища. Суттєвий внесок у теорію соціальної роботи внесли В. Бочарова, С. Григор'єв, Л. Гусякова, І. Зайнишев, І. Зімова, В. Нікітін, П. Павленок, Л. Топчій, М. Фірсов, Н. Шмельова, Є. Холостова та ін. Російські учені наголошують на державному і громадському характері, організованому й цілеспрямованому впливові з метою надання допомоги людям, які знаходяться у важкій життєвій ситуації. Так, в Російській енциклопедії соціальної роботи пропонується наступне визначення: «Соціальна робота - специфічна форма державної і недержавної дії на людину з метою забезпечення культурного, соціального і матеріального рівня її життя, надання індивідуальної допомоги людині, сім'ї або групі осіб» [4; с. 274].

Досить широке тлумачення соціальної роботи пропонує В. Бочарова, яка вважає, що соціальна робота націлена на вирішення всієї сукупності проблем в системі особа і довкілля. Все різноманіття визначень сенсу і значення соціальної роботи можна розділити на дві категорії. До першої категорії відноситься трактування соціальної роботи у вузькому сенсі слова, коли під нею розуміється діяльність з надання допомоги людям і організаціям в усвідомленні й подоланні труднощів (особистих, соціальних, ситуативних). До другої категорії належить розуміння соціальної роботи як діяльності, спрямованої на гармонізацію взаємовідносин, в ході якої вирішуються соціальні проблеми окремих осіб, верств населення і соціальних груп, створюються умови для відновлення або поліпшення здібностей людей до соціального функціонування. Не дивлячись на відмінність трактувань соціальної роботи багато дослідників вважають її соціальним інститутом.

Для з'ясування сутності соціальної роботи важливим є визначення об'єкта і предмета теорії й практики соціальної роботи. Ряд учених вважає об'єктом дослідження теорії соціальної роботи як науки взаємодії людей в суспільстві. Також під об'єктом соціальної роботи розуміють взаємодію людини з самою собою, з іншими людьми та соціумом.

На думку більшості дослідників, об'єктом соціальної роботи як діяльності є індивід. У той же час це поняття трактується різними ученими Бегаль О.М., 2013

по-різному. Одні дослідники вважають клієнтом індивіда, групу або спільність, а метою соціальної роботи - посилення або відродження їх здібностей до функціонування в суспільстві й створення для цього сприятливих умов. Інші під клієнтом розуміють осіб, які знаходяться у важкій життєвій ситуації і не можуть самотійно адаптуватися в соціумі. Є також різні підходи до розуміння предмету соціальної роботи. Розглядаючи її в практичному аспекті, вважається, що її предметом є особистий і соціальний захист (самозахист) людини. Також вчені вважають, що предметом соціальної роботи як науки є закономірності сприяння становленню й реалізації життєвих сил індивідуальної і соціальної суб'єктності людини, а також вдосконалення механізмів акумуляцій життєвих сил і засобів забезпечення їх здійснення, реабілітації [5].

Слід зазначити, що на сьогодні в українському науковому дискурсі формується категоріальний апарат соціальної роботи, методи практичної діяльності тощо. Однак, узагальненого розуміння її сутності та значення не існує. В Україні спробу методологічного обґрунтування соціальної роботи здійснив один із основоположників української школи соціальної роботи І. Мигович, який наголошує, що визначення соціальної роботи має базуватись на таких стрижневих поняттях, як «соціальне» та «соціалізація». Тому він стверджує, що це професійна діяльність соціальних інститутів, державних і недержавних організацій, груп та окремих індивідів, пов'язана з наданням допомоги особам чи групам людей щодо соціалізації, якщо в них за відсутності належних умов у суспільстві або через наявність особистих вад процес соціалізації ускладнюється, призупиняється або відбувається у зворотному напрямі (тобто, спостерігається десоціалізація) [6].

Інші українські вчені, зокрема Л. Коваль і І. Зверева наголошують, що особливістю соціальної роботи як «професійної або волонтерської діяльності є вплив на особистість з метою надання допомоги їй у самовиявленні» [7; с. 12]. Інша українська дослідниця А. Капська під соціальною роботою розуміє «вплив професіоналів, громадськості та соціальних інститутів на суспільство шляхом формування і реалізації соціальної політики, спрямованої на створення сприятливих умов життєдіяльності кожної людини і сім'ї» [8; с. 13]. Взагалі слід зазначити, що у більшості вітчизняних наукових джерел поняття соціальна робота трактується як цілеспрямована діяльність у суспільстві через уповноважені органи, спрямована на забезпечення належного соціального, культурного та матеріального рівня життя членів суспільства та надання допомоги різним категоріям людей.

Порівняльний аналіз визначень поняття «соціальна робота» вітчизняними і зарубіжними вченими свідчить про те, що проблема соціальної роботи ще мало досліджена в науковому дискурсі, більшість питань перебуває у стані незавершеного дослідження, триває уточнення і корекція понятійно-категоріального апарату, ведуться наукові дискусії навколо термінології, розуміння змісту, структури тощо. Сказане стосується, зокрема, і розуміння базового поняття «соціальна робота» як виду

Сутність соціальної роботи: теоретико-методологічні принципи дослідження

практичної професійної діяльності. Лише у визнанні соціальної роботи різновидом діяльності простежується єдність між поглядами дослідників, більшість з яких вважають, що діяльність повинна бути професійною чи практичною. В інших характеристиках цієї діяльності, зокрема, в таких головних як мета, суб'єкт, об'єкт соціальної роботи, підходи різняться.

Так представники однієї групи науковців (І. Зверева, Л. Коваль та ін.) вважають, що метою соціальної роботи є оптимізація обставин здійснення суб'єктивної ролі людини в усіх сферах її діяльності, тобто створення необхідних умов для освоєння і здійснення соціальних ролей у суспільстві. Таке занадто широке розуміння соціальної роботи змушує її багато в чому перебирати на себе функції таких соціальних інститутів, як освіта, виховання, культура, політика, сім'я тощо, що забезпечують успішну соціалізацію індивідів у всіх галузях суспільства. У наведених визначеннях, хоч і непрямо, відчувається акцент на процес соціалізації. Тут варто зауважити, що ідея про зв'язок і обумовленість соціальної роботи з процесом соціалізації людини не викликає сумніву і заслуговує на подальшу розробку.

Науковців другої групи об'єднує розуміння соціальної роботи як своєрідного інституту допомоги в тій чи іншій галузі. Соціальна робота покликана допомагати у вирішенні проблем, що відображають суспільне чи індивідуальне неблагополуччя, надавати допомогу в реалізації соціальних прав громадян і компенсації фізичних, психічних, інтелектуальних, соціальних та інших перешкод, що заважають їх повноцінному функціонуванню.

Для українських вчених показовим є те, що частина теорій соціальної роботи тяжіє до соціально-педагогічної проблематики, яку, наприклад, успішно репрезентує колектив науковців в колективній монографії "Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть", де проаналізовано позитивістські та постмодерністські теорії соціальної роботи. Серед позитивістських теорій, які показують, що підхід до практики соціальної роботи може працювати в конкретних випадках, автори виділяють такі основні теорії: 1) теорія індивідуальної соціальної роботи; 2) теорія групової соціальної роботи; 3) теорія общинної соціальної роботи; 4) теорія соціального адміністрування та планування соціальної роботи [9].

Орієнтуючись на постмодерністські підходи до дослідження теорій соціальної роботи, М. Пейн вважає, що всі вони можуть бути включені в парадигму, яка ґрунтується на трьох типах поглядів: 1. Рефлексивно-теоретичні, що розглядають соціальну роботу як таку, що сприяє добробуту для індивідуумів, груп та громад у суспільстві шляхом просування, сприяння розвитку та самореалізації. Постійний процес взаємодії з іншими людьми змінює їхні уявлення та робить соціальну роботу рефлексивною. 2. Соціалістично-колективістські погляди розглядають соціальну роботу як пошук співробітництва та взаємної підтримки в суспільстві щоб найбільш пригнічені та злиденні люди могли здобути владу над своїм власним

життям. 3. Індивідуалістсько-реформістські погляди розглядають соціальну роботу як аспект послуг загального добробуту індивідуума у суспільстві. Соціальна робота відповідає потребам індивідуумів та надає відповідні послуги, частиною яких вона є сама [10].

Оригінальну думку щодо функціонального значення соціальної роботи висловлює вітчизняний вчений В. Бех, який соціальну роботу розглядає як засіб формування громадянського суспільства. Це дуже важливо, оскільки, - як зазначає вчений, - саме «завдяки громадянському суспільству, на відтворення якого спрямована соціальна робота, у структурі соціального організму країни може сформуватись той бажаний середній клас, про який так багато говориться сьогодні. Отже, ми отримали серйозну функціональну „прив’язку” соціальної роботи до громадянського суспільства, оскільки задоволення потреб людини, на які націлена соціальна робота, веде до формування елементів громадянського суспільства»[11; с. 154].

Взагалі, вітчизняні науковці в соціальній роботі сьогодні виокремлюють три головні аспекти. По-перше, соціальна робота розглядається як професійна діяльність щодо надання допомоги індивідам, групам, громадам з метою поліпшення чи відновлення їхньої здатності до соціального функціонування. По-друге, соціальна робота розглядається як механізм реалізації соціальної політики держави. По-третє, соціальну роботу розглядають як галузь наукових знань, що досліджує принципи й закономірності, соціальні моделі, має свій об’єкт і предмет вивчення, систему наукових понять і категорій, методів дослідження.

Отже існує велика кількість підходів, теорій, методів досліджень соціальної роботи. Соціальна робота охоплює практично всі категорії громадян, але в першу чергу це особи, які потребують додаткового соціального захисту: інваліди, особи похилого віку, діти. Використовуючи теорії людської поведінки та соціальних систем, соціальна робота виникає там, де має місце взаємодія людей з їхнім оточенням. Як визначає засновник школи соціальної роботи Києво-Могилянської академії В. Полтавець, соціальна робота – це система теоретичних знань і заснована на них практика, яка має на меті забезпечення соціальної справедливості шляхом натхнення і підтримки найменш захищених верст суспільства та протидії факторам соціального відчуження [12]. Соціальну роботу можна визначити як галузь наукових знань і професійну діяльність, спрямовану на підтримку та надання кваліфікованої допомоги особі, групі людей чи спільноті, що збільшує або відновлює їхню здатність до соціального функціонування, сприяє реалізації громадянських прав, запобігає соціальному відчуженню. Звідси, соціальна робота спрямована на забезпечення гуманізму та соціальної справедливості шляхом активізації і підтримки найменш захищених членів суспільства.

Аналізуючи викладений матеріал, можна зробити висновок, що в даний час спостерігається диференціація методологічних підходів у сфері теорії соціальної роботи. У той же час, слід наголосити на тенденції до інтеграції різних підходів в осмисленні суті й змісту важливих проблем

соціальної роботи. Отже комплексна, інтегральна природа соціальної роботи являється очевидною. Настільки ж очевидною є загальнокультурна основа цієї інтеграції, якою на нашу думку є гуманізм. У цьому сенсі соціальна робота, базуючись на фундаментальних загальнолюдських цінностях життя, добра, справедливості, допомоги, любові до ближнього, постає специфічною формою прояву практичного гуманізму по відношенню до людей, які знаходяться у важкій життєвій ситуації. А тому вся діяльність соціальних працівників має бути направлена на втілення в життя високих ідеалів гуманізму.

Узагальнюючи вище викладене, зазначимо, що сьогодні соціальна робота розглядається державою, різними групами громадськості, вченими як об'єктивно необхідне суспільне явище, практика соціального життя, навчальна, освітня дисципліна, суспільно корисна діяльність. Ми ж під соціальною роботою розуміємо вид суспільно значимої діяльності соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп і окремих індивідів, спрямований на задоволення соціально гарантованих і особистісних інтересів і потреб різних груп населення (особливо соціально незахищених) через створення умов, що сприяють успішній соціалізації людини та відновленню чи поліпшенню її здатності до соціального функціонування.

Список використаної літератури

1. Бернер Г., Юнсон Л. Теория социально-психологической работы. М.: Юристъ, 2000. – 348 с.
2. Саппс М., Уэллс К. Опыт социальной работы. Введение в профессию. М., 1994. – 120 с.
3. Баркер Р. Словарь социальной работы / Сокр. Пер. с англ. М., 1994. - С. 108-109.
4. Российская энциклопедия социальной работы / Под ред. А.М. Панова и Е.И. Холостовой. Т.2. М.. Институт социальной работы 1997. – 404 с.
5. Григорьев С.И., Гусякова Л.Г., Ельчанинов В.А. и др. Теория и методология социальной работы: Учебное пособие. М., 1994. - 185 с.
6. Мигович І. Становлення соціальної роботи як науки в Україні // Соціальна політика і соціальна робота. - 1998. - №1-2. - С. 70 – 81.
7. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка. Соціальна робота. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
8. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. – К.: 2001. – 134 с.
9. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть : [монографія] // Соціальна робота. Книга 1. – К. : УДЦССМ, 2001. – 344 с.
10. Пейн М. Сучасна теорія соціальної роботи. – К.: Либідь, 2000. – 438 с.
11. Бех В. П. Генезис соціального організму країни: Монографія. 2-е вид. доп. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 288 с.
12. Полтавець В. Соціальна робота в Україні - перші кроки. - К.: КМ Academia, 2000. - 233 с.
13. Андрущенко В.П. Освітня політика (огляд порядку денного) / В.П. Аедрущенко, В.Л. Савельєв. – К.: «МП Леся», 2010.- 368с.
14. Румянцева Н.Л. Человек развивающийся (Путь к единой культуре): Системно-диалектический поход. / Нина Леонидовна Румянцева – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Berner of Gramme., Yunson L. Teoriya social'no-psikhologicheskoy raboty. M.: Yurist', 2000. – 348 s.
2. Sapps of M., Uells K. Opyt of social'noy raboty. Vvedenie in professiyu. M., 1994. – 120 s.
3. Barker R. Slovar' social'noy raboty / Sokr. Per. s angl. of M., 1994. - S. 108-109.
4. Rossiyskaya ýíöèëñîãäëÿ social'noy raboty / Pod of editor A.M. Panova of I of E.I. Kholostovoy. T.2. M.. Institut of social'noy raboty 1997. – 404 s.
5. Grigor'ev S.I., Guslyakova I.g., El'chaninov v.a. I dr. Teoriya of I metodologiya social'noy raboty: Uchebnoe of posobie. M., 1994. - 185 s.
6. Migovich I. Stanovlennya social work as science in Ukraine of // the Social policy and social work. - 1998. - '1-2. - S. 70 – 81.
7. Koval' L. Gramme., Zvereva And. D., Khlebig S. R. Social'na pedagogics. Social work. – K.: IZMN, 1997. – 392 s.
8. Kapska A. Y. Social'na work: some aspects of work are with children and young people. – K.: of 2001. – 134 s.
9. Issues of the day of theory and practice of social work are on verge of millenniums : [monograph] // Social work. Book 1. is K. : UDCSSM, 2001. – 344 s.
10. Peyn M. Suchasna theory of social work. – K.: Libid', 2000. – 438 s.
11. Bekh V. P. Genezis social organism of country: Monograph. 2th kind. dop. it is Zaporizhzhya: Education, 2000. – 288 s.
12. Poltavec' V. Social'na work in Ukraine is the first steps. - K.: KM Academia, 2000. - 233 s.
13. Andruschenko V.p. the Educational policy (review of order-paper) / V.P. Aedruschenko, V.L. Savel'ev. – K.: «MP Lesya», 2010.- 368s.
14. Rumyanceva n.l. Chelovek razvivayuschisya (A way k of edinoy kul'ture): Sistemno-dialekticheskiy of pokhod. / Nina Leonidovna Rumyanceva – M.: Knizhiy dom of «LIBROKOM», 2009. – 224s.

А.Н. БЕГАЛЬ

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев
E-mail: kua07@ukr.net

**СУЩНОСТЬ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ: ТЕОРЕТИКО -
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ИССЛЕДОВАНИЯ**

В статье осуществлен обзор основных методологических подходов к пониманию сущности социальной работы как общественного феномена и деятельности. Статья посвящена анализу основных методологических подходов к пониманию сущности социальной работы как общественного феномена и деятельности. Актуальность заявленной темы обуславливается тем, что сегодня в отечественном и зарубежном обществоведении накоплен богатый теоретический и практический опыт относительно сущности, значения и роли социальной работы. Однако, эти научные наработки появляются преимущественно как широкое поле разнообразных позиций и подходов, в которые привносит коррективы сложный и противоречивый процесс глобализационных трансформаций современной цивилизации.

Ключевые слова: социальная работа, общество, деятельность, социальная помощь, феномен.

O.N. BEGAL'

Kiev national university of the name of Tarasa Shevchenko, Kiev

ESSENCE OF SOCIAL WORK: TEORETIKO is METHODOLOGICAL PRINCIPLES of RESEARCH

In the article the review of the basic methodological going is carried out near understanding of essence of social work as public phenomenon and activity. The article is devoted the analysis of the basic methodological going near understanding of essence of social work as public phenomenon and activity. Actuality of the declared theme is stipulated that for today in domestic and foreign social science rich theoretical and practical experience is accumulated in relation to essence, value and role of social work. However, these scientific works appear mainly as the wide field of various positions and approaches the difficult and contradictory process of global transformations of modern civilization.

In this connection, a problem of social work is on the joint of many social-humanitarian sciences are: sociology, psychologies, pedagogics, culture and others like that. Its consideration in a social-philosophical plan is the successful attempt to the integral understanding of social work and differs a sequence and system. In accordance with the put purpose in the article consideration is carried out theoretical-methodological researching bases of social work. It is set that at determination of essence description of social work needed to take into account the instrumental character, primary objective which consists adjusting of legal, economic and other relations of personality with society, grant it of the proper help in providing of valuable life and deserving self-affirmation.

The article notes that traditional approaches to social work see it, often as an extended form of social (usually financial) assistance to the needy society or government to alleviate social tension. Thus there is strengthening towards these forms of public institutions. Soviet interpretation of the essence of social work based on the idea of class equality and promoted institutionalization, bureaucratization, losses true purpose of social work - conditions (such as at-objective and sub-objective) to independently solve their life problems. It means that a social help can not be erected only to the social rehabilitation. This extension of the tasks of social work leads to a change in the understanding of its essence, the basis of which, we think, have to be universal humanistic values.

Another feature of social work is the need to go beyond traditional norms to provide real and timely help people who are in difficult life situations and can not own without effective assistance to solve their problems. These are all designed to engage social workers provide assistance and care of those who are in difficult situation. In this context social work appears as publicly useful activity.

In modern terms an important feature of social work as an activity is its universal character because its substantive and instrumental aspects of accumulating the elements of a variety of disciplines. She also is come out as a main mechanism for implementing social policy. For this reason, social work as defined in the article socially significant form of social institutions, governmental and non-governmental organizations, groups and individuals, aims to meet the guaranteed social and personal interests and needs of different population groups (especially disadvantaged) through the creation of conditions contributing to the successful socialization and restoring or improving its capacity for social functioning.

Keywords: social work, society, activity, social help, phenomenon.

Стаття надійшла до редколегії 23.06.13

Прийнята до друку 28.06.13

Рецензент: к.ф.н., доц. Макушинська Г.П.